

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการรักษาวินัยข้าราชการครู
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของวินัยและการรักษาวินัย
รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยและการรักษาวินัยดังกล่าว ในหัวข้อต่อไปนี้

ความหมายของวินัย

ความสำคัญของวินัย

วินัยข้าราชการ

- จุดมุ่งหมายของวินัยข้าราชการ
- ลักษณะของวินัยที่ดี
- วินัยข้าราชการพลเรือน

วินัยข้าราชการครู

การรักษาวินัย

- ผู้มีหน้าที่รักษาวินัย
- วิธีการรักษาวินัย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

ความหมายของวินัย

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า วินัย (Discipline) ไว้แตกต่างกันหลายท่าน
ตามทัศนะของแต่ละท่าน แต่ถ้าจะพิจารณาความมุ่งหมายแล้วก็เป็นในจุดเดียวกัน และเมื่อ
พูดถึงวินัยก็เป็นที่รู้กันว่าหมายถึงอะไร แต่การที่จะให้ความหมายให้ชัดเจนรัดกุมค่อนข้างยาก

แวนสเตอร์สติกชันนารี (Webster's Dictionary) อ้างถึงใน (Dale S. Beach 1980 : 522) ได้อธิบายความหมายของวินัยไว้ 3 ประการ คือ

1. การฝึกอบรม เพื่อแก้ไขความประพฤติให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ฝึกฝนให้มีความแข็งแรงหรือปรับปรุงให้สมบูรณ์
2. การควบคุมโดยใช้ระเบียบกฎหมายให้ปฏิบัติตาม
3. การลงโทษ หรือการสั่งสอน

ฟังก์และแวกแนลล์ (Funk & Wagnalls 1980 : 219) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าวินัยไว้ 5 ประการด้วยกันคือ

1. การอบรมจิตใจและกระทำตนให้อยู่ในศีลธรรม โดยการแนะนำควบคุม และปฏิบัติ
2. ภาวะที่เป็นผลจากการปฏิบัติ
3. การลงโทษหรือการแก้ไข เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติ
4. ข้อกำหนดกฎเกณฑ์
5. แนวทางการให้ความรู้และคำแนะนำ

คิงส์เบอรี (Joseph B. Kingsbery 1975 : 52) กล่าวว่า วินัย หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของพนักงาน ซึ่งอาจรักษาให้มีได้

2 วิธี คือ

1. โดยทางกฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง และบังคับโดยให้การลงโทษ เป็นเครื่องหนุนหลัง
2. โดยการสั่งสอน การฝึกอบรมและประสมการณ์ในการเข้าทำงานด้วยความรับผิดชอบ

จูเซียส (Michael J. Jucius 1971 : 518) กล่าวว่า

วินัย หมายถึง ทศนคติของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีต่อระเบียบข้อบังคับขององค์การผู้บังคับบัญชาด้วยความสมัครใจก็เรียกว่า บุคคลนั้นมีระเบียบวินัยดีในทางตรงกันข้าม บุคคลใดมีความรู้สึกผิดใจที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือฝ่าฝืนละเมิดแล้วย่อมจะเรียกได้ว่าบุคคลนั้นขาดระเบียบวินัย

บีช (Dale S. Beach 1980 : 522) มีความเห็นว่า วินัย มีความหมาย 2 ประการ คือ หมายถึง การควบคุมและหล่อหลอมพฤติกรรมทั้งโดยวิธีให้รางวัลและโดยวิธี การลงโทษ วินัยในทางบวก หมายถึง มาตรการอย่างหนึ่งที่จะสร้างทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน ให้เกิดขึ้นในหมู่บุคลากร ซึ่งเป็นเหตุให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับด้วยความเต็มใจ วินัยในทางลบ คือ การใช้มาตรการลงโทษหรือขู่ว่าจะลงโทษ เพื่อบังคับให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ

ฟลิปโป (Edwin B. Flippo 1971 : 411) ให้ความหมายของวินัย ว่า หมายถึง การใช้มาตรการลงโทษพนักงานที่ประพฤติในสิ่งที่องค์การไม่พึงปรารถนา การลงโทษเช่นนี้นับว่าเป็นการจริงจังในทางลบ อย่างไรก็ตามการลงโทษทางวินัยอาจกระทำ ได้โดยการว่ากล่าวตักเตือน คำறிให้พนักงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีที่ตรงกันข้ามกับการจริงจัง ในทางบวกที่ใช้วิธีการกล่าวชม เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น แม้ว่าทาง องค์การจะได้คิดหามาตรการป้องกัน และกำหนดโทษในการที่มีผู้ประพฤติละเมิดก็ตาม แต่ ก็ยังคงมีผู้กระทำผิดอยู่เสมอจนได้ ดังนั้น การกำหนดระเบียบข้อบังคับ และตลอดจนมาตรการ ลงโทษไว้นี้ เรียกว่า "วินัย"

วินัยในพจนานุกรมไทย (2524 : 881) ได้คำจำกัดความไว้ว่า "วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ข้อบังคับ ลีลาของสงฆ์ ความมีระเบียบ"

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 221) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า "วินัย คือ ระเบียบแบบแผน ที่ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ร่วมกันปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น"

เสนาะ คิเยาว์ (2514 : 184) มีความเห็นว่า วินัย คือ เครื่องมือ ของผู้นำในการควบคุมพฤติกรรมของคนในองค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หาก บุคคลใดที่เป็นสมาชิกของหน่วยงาน ไม่เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์หรือข้อบังคับ หน่วยงานนั้น ก็คงอยู่ไม่ได้ ความระส่ำระสาย ความยุ่งเหยิงก็จะเกิดได้อย่างแน่นอน

พ.อ. ปิ่น มุกกันต์ (อ้างถึงใน ประเวศ ๓ นคร 2514 : 430) ได้อธิบายไว้ว่า "วินัย คือ คำสั่ง คือสั่งให้ทำอย่างนั้น ๆ หรือสั่งไม่ให้ทำอย่างนั้น ๆ คำสั่งของผู้มีอำนาจที่จะสั่งนั้นเรียกว่า วินัย วินัยมี 2 ทางด้วยกัน คือวินัยทางโลกและวินัยทางธรรม"

อุทัย หิรัญโต (2523 : 169) กล่าวว่า "วินัย หมายถึง กรอบแห่งความประพฤติที่มีการบัญญัติขึ้น ได้แก่ กฎข้อบังคับ คำสั่ง คำบัญชา รวมถึงการฝึกฝนอบรมส่งเสริมให้คนเป็นคนดี"

จากความหมายของวินัยดังกล่าว พอสรุปได้ว่า วินัย หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการควบคุมและส่งเสริมความประพฤติของบุคคลในหน่วยงานหรือองค์กรให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในกรอบแห่งวินัยและหากกระทำผิดวินัยก็มีมาตรการในการลงโทษ

ความสำคัญของวินัย

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

"โน เจ อสสุ สกา พุทธิ วินโย วา สุลิกชีโต

วเน อนธมมทฏสว จเรยอ พนุโก ชโน"

"พฤติกรรมของคนหมู่่มากที่ไม่มีความรู้รักษาคำหรือไม่มีวินัยจะเป็นเหมือนควายคาบอคที่เหี่ยวอยู่ในป่าคง"

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญารวรมหาเถระ 2498 : 248 อ้างถึงใน ประเวศ ๓ นคร 2514 : 432)

พระพุทธคำรัสดังกล่าวข้างบนนี้ทำให้เรามองเห็นภาพได้ว่า ถ้าควายคาบอคฝูงหนึ่งเดินผ่านป่าคงแล้ว จะต้องเดินชนโน่นชนนี้ ชนคันไม้ ชนกันเอง ล้มลุกคลุกคลาน ตัวที่จะกินก็ไม่ใช่อันจะกิน เพราะตัวอื่นเดินมาชนเอา ตัวที่นอนก็ไม่ใช่อันจะนอน เพราะถูกตัวอื่นเดินเหยียบเอา อลเวงกันไปหมดทั้งป่าหาความสงบเรียบร้อยมิได้ อีกทั้งต้นไม้ก้อหญ้าก็จะถูก

เหยียบหักโคลนจมกินไป ในที่สุดจะไม่มีอะไรเหลือให้กินต่อไป ผลเสียจะเกิดขึ้นแก่ส่วนตัวและส่วนรวม ส่วนตัวก็ไม่สะดวกสบาย ส่วนรวมก็ไม่สงบเรียบร้อยไม่มีความเจริญ จากพุทธคำรัสตังกล่าวนี้สอนให้เราเห็นว่า วินัยนั้นมีความสำคัญไม่เฉพาะตัวบุคคลเท่านั้น ยังมีความสำคัญเป็นอันมากต่อความสงบเรียบร้อยและความเจริญของส่วนรวมด้วย (ประวิณ ณ นคร 2514 : 432)

ในค่านส่วนตัว วินัยจะเป็นเครื่องช่วยสร้างความคิดความเจริญและความสำเร็จให้แก่ตนเอง และยังจะส่งผลความคิดความเจริญและความสำเร็จนั้นไปถึงหมู่คณะ ตลอดจนประเทศชาติเป็นส่วนรวมด้วย

ในด้านการบริหารงาน วินัยจะช่วยเพิ่มพลังในการทำงาน ประสิทธิภาพในการทำงานและประสิทธิผลของงานขึ้นอยู่กับวินัยของคนทำงานด้วยส่วนหนึ่ง เพราะผู้ทำงานทุกคนเปรียบเหมือนตัวจักร แต่ละตัวของหน่วยงาน หากตัวจักรคด ๆ งอ ๆ หรือสนิมจับ หรือไม่กินเกลียวกับตัวจักรอื่น เครื่องจักรนั้นจะเดินไม่สะดวกหย่อนประสิทธิภาพฉันทิ หากคนทำงานในหน่วยงานใดไม่มีวินัย งานของหน่วยงานนั้นก็เดินไม่สะดวกหย่อนประสิทธิภาพ ด้วยประสิทธิผล ฉันทิ นั้น ถึงแม้คนจะมีความรู้ความสามารถดีแต่ถ้าหย่อนวินัยแล้ว จะใช้งานไม่ได้ดีเท่าที่ควร วินัยจึงสำคัญสำหรับหน่วยงานทุก แห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับข้าราชการ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในการบริหารประเทศ บริการความสะดวกระงับทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน จำเป็นที่จะต้องมีวินัยที่เข้มงวดกวดขันเป็นพิเศษ เพื่อให้ข้าราชการเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาและได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการบริหารราชการเป็นไปโดยเรียบร้อยประหยัคมีประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิผล และประเทศเจริญก้าวหน้า ถ้าข้าราชการไม่มีวินัยดีพอจะทำให้ราชการเสียหาย งานไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย หย่อนประสิทธิภาพไม่ประหยัค ชาติประสิทธิผลและประชาชนไม่ศรัทธา ฝ่ายบริหารและอาจหันไปเข้าข้างศัตรูผู้ก่อการร้ายก็ได้ ยิ่งถ้าราชการหย่อนวินัยอย่างมากถึงขนาดมีแค่ทุจริต คคโกง ไม่เอาใจใส่หน้าที่ และประพฤดิเหลวไหลกันทั่วไป ก็อาจนำประเทศไปสู่ความเสื่อมหรืออาจถึงล่มจมได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชา ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่มีวินัยจะเป็นที่หนักใจหนักกายของหัวหน้า เพราะใช้ทำงานไม่ได้ตั้งใจ ผลงานก็จะไม่ดี ตัวหัวหน้าก็ต้องคอยควบคุมกำกับอย่างใกล้ชิด บางกรณีหัวหน้าต้องลงมือทำงานบางอย่างเอง เพราะไว้วางใจผู้บังคับ

บังคับบัญชาไม่ได้ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยจะช่วยทำงานให้สำเร็จ เป็นผลดีเป็นที่
เบาใจ เบากาย และไว้ใจได้เป็นที่สบายใจของหัวหน้ามาก วินัยจึงมีความสำคัญต่อหัวหน้า
งานด้วยอย่างมาก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2525 : 217 - 218)

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า วินัยเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารงานขององค์การ
เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะวินัยจะเป็นเครื่องช่วยสร้างความคิดและความเจริญอกงามให้แก่
สังคมและตนเอง การมีวินัยในการทำงานจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมี
ระเบียบเรียบร้อย มีประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการ ซึ่งมีระเบียบปฏิบัติมากมายหลายประการ การรักษาระเบียบวินัย ในการปฏิบัติ
งานจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง

วินัยข้าราชการ

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "วินัยข้าราชการ" ไว้หลายท่าน ดังได้กล่าว
ต่อไปนี้

คณะกรรมการข้าราชการครู (2525 : 22) ได้ให้ความหมายตามพระราช-
บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ไว้ว่า "วินัยข้าราชการ คือ แบบแผน
ความประพฤติที่กำหนดให้ข้าราชการควบคุมตนเองและควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ประพฤติปฏิบัติ
ตามที่กำหนดไว้" นอกจากนี้ยังได้อธิบายความหมายไว้ในแนวความคิดในการบริหารงานบุคคล
และการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู (สำนักงาน ก.ค. 2525 : 41) ไว้ด้วยว่า
วินัยของข้าราชการเป็นระเบียบหรือบังคับที่กำหนดไว้ให้ข้าราชการปฏิบัติทำนองเดียวกับศีล
ของพระ วินัยเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของข้าราชการให้อยู่ในทำนองคลองธรรมใน
ฐานะของข้าราชการหรือผู้ที่ทำงานให้กับประชาชนส่วนรวม

มัญญ ชันชญ และ บรรจง ศศิธรานุกร (2519 : 2) กล่าวถึงวินัยของ
ข้าราชการครูไว้ว่า "วินัย คือ ข้อบังคับและข้อห้ามความประพฤติและการปฏิบัติงานในหน้าที่
ราชการของข้าราชการ ข้อบังคับหรือข้อห้ามนี้มีลักษณะเคร่งครัดและเด็ดขาด ผู้ใดฝ่าฝืน
หรือละเว้นถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้"

สมาน รั้งสิโยกฤษฎ์ (2526 : 93) กล่าวว่า วินัยในราชการพลเรือน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับใด ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้ควบคุมความประพฤติของข้าราชการ ให้สามารถปฏิบัติราชการไปได้ด้วยความเรียบร้อย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบริหารราชการ

อุคร ชื่นกลิ่นรูป (2523 : 289) กล่าวถึง วินัยของข้าราชการพลเรือน ไว้ว่า คือ บทบัญญัติต่าง ๆ ที่บัญญัติขึ้นไว้ให้ข้าราชการพลเรือนต้องประพฤติปฏิบัติตามและวินัยนี้เป็นเครื่องมือที่บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนนั่นเอง เป็นผู้ใช้ควบคุมให้ข้าราชการ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้องประพฤติปฏิบัติตาม ให้อยู่แต่ภายในวงกรอบของวินัย

จุดมุ่งหมายของวินัยข้าราชการ วินัยข้าราชการมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๆ ซึ่งมีผู้รับต่างกล่าวถึง จุดมุ่งหมายของวินัยข้าราชการไว้ดังนี้ คือ

สไปรเจล และชัลส (Willia, Spriegel และ Edward Schulz อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2525 : 215) ให้ทัศนะว่าจุดมุ่งหมายหลักของวินัย คือ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการประสานงาน ซึ่งเป็นหลักเบื้องต้นของการจัดองค์การ เพื่อที่จะให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หลักของกลุ่ม

เอกศักดิ์ คงตระกูล (2526 : 9) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของวินัยข้าราชการว่า

1. เพื่อให้การปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนของข้าราชการเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. เพื่อให้องค์การของข้าราชการดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนที่กำหนดไว้
3. เพื่อให้การบังคับบัญชาในองค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้มีความเป็นธรรมแก่ข้าราชการในองค์การของข้าราชการ
5. เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ

จุดมุ่งหมายของวินัยข้าราชการดังกล่าว โสรัส แสนศิริสัมพันธ์ (2526 : 261) มีความเห็นสอดคล้องกัน ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของวินัยไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อความสะดวกเรียบร้อย รวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
2. เพื่อความสามัคคีกัน
3. เพื่อประเทศชาติจะได้ปลอดภัยจากอริราชศัตรู

ประวิณ ณ นคร (2528 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของวินัยข้าราชการไว้ว่า "วินัยข้าราชการ ก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หลักของทางราชการ คือเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของทางราชการ เพื่อความเจริญของประเทศ เพื่อความมั่นคงของชาติ และเพื่อความผาสุกของประชาชน

สรุปได้ว่า วินัยข้าราชการหมายถึง ระเบียบข้อบังคับข้อห้ามที่กำหนดขึ้นไว้ให้ข้าราชการปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามถือว่ากระทำความผิดวินัย และต้องได้รับโทษ

อาจกล่าวได้ว่า วินัยเป็นเครื่องมืออันหนึ่งในการควบคุม บังคับให้ข้าราชการประพฤติตามในทางที่ถูกต้องควรและปฏิบัติหน้าที่ราชการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของวินัยที่ดี เชเวียคอฟ (George V. Sheviakov 1955 : 4) ได้เสนอลักษณะของวินัยที่ดีไว้ดังนี้

1. วินัยต้องอยู่บนรากฐานของการเสียสละเพื่อมนุษยธรรม เช่น อิศรภาพ ความยุติธรรม ความเสมอภาพในหมู่ของกันทั้งหมด
  2. ต้องยอมรับนับถือความมีศักดิ์และสิทธิ์ของทุกคน
  3. วินัยต้องเกิดขึ้นมาจากความเห็นชอบของคนทุกฝ่าย
  4. วินัยต้องกำหนดขึ้นมาจากความเข้าใจว่าต้องทำหรือไม่ทำสิ่งนั้นเพราะอะไร
- มากกว่าวินัยซึ่งเป็นไปตามคำสั่ง

ธำรง บัวศรี (2506 : 137) กล่าวถึงลักษณะของวินัยที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องมุ่งเพื่อประโยชน์ในการสร้างเสริมพัฒนาการและบุคลิกภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
2. ต้องไม่ขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณีกฎหมายบ้านเมือง

3. ส่งเสริมผู้บริหารและครูให้ปฏิบัติงานได้สะดวกและมีผลดีขึ้น
4. ต้องไม่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงานของครู
5. ต้องไม่บั่นทอนเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. ต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกร้าวสามัคคีระหว่างกันและกัน
7. ต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการร่วมรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกฝ่าย
8. ต้องไม่ใช่เพื่อประโยชน์หรือเพื่อการตัดสินใจของผู้ใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ
9. ต้องเป็นสิ่งที่มุ่งสร้างหรือป้องกันมากกว่าแก้ไข
10. ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

วินัยข้าราชการพลเรือน วินัยข้าราชการพลเรือน หรือข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้

สำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญ เป็นแบบที่ข้าราชการฝ่ายพลเรือนประเภทอื่น นำไปใช้ด้วย รวมถึงข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยข้าราชการกรุงเทพมหานคร ข้าราชการส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล ตลอดจนข้าราชการครูก็นำวินัยสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญไปใช้ วินัยข้าราชการพลเรือนมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ตั้งแต่หมวด 4 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัย มาตรา 88 ถึงมาตรา 82 ซึ่งข้าราชการพลเรือนสามัญจะต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดถ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามถือว่าผิดวินัย มีสาระสำคัญเรียงตามลำดับมาตราดังนี้ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน 2518 : 44-49)

1. ต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา 66)
2. ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม (มาตรา 67)
3. ต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายระเบียบของทางราชการและมติคณะรัฐมนตรีและรักษาประโยชน์ของทางราชการ (มาตรา 68)
4. ต้องสนใจและรับทราบเหตุการณ์เคลื่อนไหวอันอาจเป็นภัยอันตรายแก่ประเทศชาติ และต้องป้องกันจนเต็มความสามารถ (มาตรา 69)
5. ต้องรักษาความลับของทางราชการ (มาตรา 70)
6. ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา (มาตรา 72)
7. ต้องปฏิบัติราชการโดยไม่ข้ามผู้บังคับบัญชา (มาตรา 72)
8. ต้องไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา (มาตรา 73)

9. ต้องอุทิศเวลาให้ราชการ (มาตรา 75)
10. ต้องถือและปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมของทางราชการ (มาตรา 74)
11. ต้องสุภาพเรียบร้อยและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและช่วยเหลือกันในหน้าที่ราชการ (มาตรา 76)
12. ต้องสุภาพ เรียบร้อย ค้อมรับ ให้ความสะดวก ความเป็นธรรมและความสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้มาติดต่อในหน้าที่ราชการโดยมีซักข่า (มาตรา 77)
13. ต้องไม่กระทำหรือให้ผู้อื่นกระทำการหาผลประโยชน์ (มาตรา 78)
14. ต้องไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการตำแหน่งที่คล้ายกันในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท (มาตรา 79)
15. ต้องไม่เป็นกรรมการหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง (มาตรา 80)
16. ต้องไม่ประพฤติชั่ว (มาตรา 81)
17. ส่งเสริมและดูแลและมีกระวังให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามวินัย (มาตรา 82)

ลักษณะวินัยของข้าราชการพลเรือนตามที่กล่าวนี้ หากจัดเป็นหมวดหมู่จะได้ดังนี้ (สำนักงาน ก.ค. 2525 : 24 - 31)

1. วินัยต่อประเทศชาติ
  - 1.1 ต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย (มาตรา 66)
  - 1.2 ต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลและต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการตามกฎหมายระเบียบของทางราชการ และมติคณะรัฐมนตรี (มาตรา 68)
  - 1.3 ต้องถือว่าเป็นหน้าที่พิเศษที่จะสนใจและรับทราบเหตุการณ์เคลื่อนไหวอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อประเทศชาติ และต้องป้องกันภัยอันตราย (มาตรา 69)
2. วินัยต่อระบบราชการ
  - 2.1 ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเที่ยงธรรม (มาตรา 67)

- 2.2 ต้องเอาใจใส่ และระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ
(มาตรา 68)
- 2.3 ต้องรักษาความลับของทางราชการ (มาตรา 70)
- 2.4 ต้องถือและปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมของทางราชการ
(มาตรา 74)
- 2.5 ต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการ (มาตรา 75)
3. วินัยในหน้าที่ผู้บังคับบัญชา
- 3.1 มีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองระมัดระวังให้ปฏิบัติตาม
วินัย หากกระทำผิดวินัยต้องดำเนินการทางวินัยทันที (มาตรา 82)
4. วินัยต่อผู้ร่วมงาน
- 4.1 ต้องสุภาพเรียบร้อย และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่ราชการ (มาตรา 76)
5. วินัยในตนเอง
- 5.1 ต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม
ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย (มาตรา 65)
- 5.2 การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมีขอบเพื่อให้
ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่ได้เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ และเป็นความผิดวินัยอย่าง
ร้ายแรง (มาตรา 67 วรรค 3)
- 5.3 ต้องสุภาพเรียบร้อย (มาตรา 76)
- 5.4 ต้องไม่กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาผลประโยชน์อันอาจ
ทำให้เสียความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน
(มาตรา 78)
- 5.5 ต้องไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่ง
อื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท (มาตรา 79)
- 5.6 ต้องไม่เป็นกรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
(มาตรา 80)

5.7 ต้องไม่กระทำการอันใดซึ่งถือว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว (มาตรา 81)

6. วินัยต่อประชาชน

6.1 ต้องสุภาพเรียบร้อย ต้อนรับให้ความสะดวกให้ความเป็นธรรมและให้ความสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้มาติดต่อ ห้ามมิให้ขู่ข่มขู่ หนี้ยกหยาม กคช หรือข่มเหงราษฎร (มาตรา 77)

7. วินัยต่อผู้บังคับบัญชา

7.1 ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งคามหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบของทางราชการ (มาตรา 71)

7.2 ต้องปฏิบัติราชการโดยมิให้เป็นการกระทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือคน (มาตรา 72)

7.3 ต้องไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา (มาตรา 73)

วินัยข้าราชการครู

ครูเป็นข้าราชการประเภทหนึ่งซึ่งต้องมีวินัยในการควบคุมพฤติกรรมของครูในการปฏิบัติราชการ วินัยของข้าราชการครูนั้นไม่เหมือนกับวินัยของผู้มีอาชีพอื่น ๆ เพราะข้าราชการครูนั้นมีกฎหมายและระเบียบใช้บังคับ 2 แห่ง คือ ฉบับหนึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 โดยผลของมาตรา 61 (2523 : 39, 67) อนุโลมให้นำมาใช้บังคับแก่ข้าราชการครู พ.ศ. 2526 เวทอาจจำแนกวิจัยออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วินัยในฐานะเป็นข้าราชการซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ซึ่งอนุโลมนำมาใช้บังคับแก่ข้าราชการครู

2. วินัยในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ ได้แก่ ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยคัมภีร์ระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526

ตามพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2488 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 - 6 หมวด 2 ว่าด้วย ครู มาตรา 26 กล่าวว่า "ครูต้องเป็นสมาชิกของคุรุสภา" (พระราชบัญญัติครู 2488 : 43) ดังนั้นคุรุสภาจึงได้ออกระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและ

วินัยคามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526 เพื่อให้ครูทุกคนปฏิบัติดีด้วย ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับวินัยคือ

ครูต้องมีจรรยาบรรณอันดีงามและต้องอยู่ในวินัยคามระเบียบประเพณีของครู ดังต่อไปนี้ (ระเบียบคุรุสภา 2526 : 1 - 2)

1. เลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่ลบหลู่ผู้หมิ่นศาสนาอื่น
3. ตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้
4. รักษาชื่อเสียงของตนมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว ห้ามประพฤติการใด ๆ อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติและชื่อเสียงของครู
5. ถือปฏิบัติคามระเบียบและแบบธรรมเนียมอันดีงามของสถานศึกษาและปฏิบัติ ความคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน ของสถานศึกษา
6. ถ้ายทอดวิชาความรู้ที่ไม่มีคัมภีร์ และบิดบังอำพราง ไม่น่าหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริตหรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ
7. ให้เกียรติแก่ผู้อื่นทางวิชาการ โดยไม่นำผลงานของผู้ใดมาแอบอ้างเป็น ผลงานของตน และไม่เบียดบังใช้แรงงานหรือนำผลงานของผู้อื่นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน
8. ประพฤติตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเที่ยงธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเอง หรือผู้อื่นโดยมิชอบ
9. สุภาพเรียบร้อยประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความลับของ ศิษย์ ของผู้ร่วมงาน และของสถานศึกษา
10. รักษาความสัมพันธ์ระหว่างครูและช่วยเหลือกันในหน้าที่การงาน

การรักษาวินัย

การรักษาวินัย เป็นพฤติกรรมในการควบคุมดูแลส่งเสริมให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย แบบธรรมเนียม และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินการทางวินัยด้วย

มีผู้ให้ความหมายของการรักษาวินัยไว้หลายท่าน เช่น

เมคส์ เมคส์การุณจิต (2525 : 143) กล่าวว่า การรักษาวินัย คือ การที่ข้าราชการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตและจุดมุ่งหมายของวินัย เพื่อให้วินัยข้าราชการอยู่ตลอดไป และยังเกิดผลดีต่อทางราชการ ตลอดจนหมายความว่าผู้บังคับบัญชาส่งเสริมและระมัดระวังให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามวินัยโดยเคร่งครัดและเมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นจะต้องดำเนินการทางวินัยทันที

ปาริชาติ เกษมเสนาะ (2524 : 15) กล่าวว่า การรักษาวินัยสำหรับข้าราชการครู หมายถึง การที่ข้าราชการครูปฏิบัติตนวินัยที่กำหนดไว้สำหรับข้าราชการพลเรือนและข้าราชการครูโดยเฉพาะ และหมายความว่าผู้บังคับบัญชาจะต้องส่งเสริมและดูแลระมัดระวังให้อยู่ใต้อำนาจวินัยปฏิบัติตนวินัย และดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูผู้กระทำผิดวินัยนั้นด้วย

กรมสามัญศึกษา (2525 : 83) กล่าวถึง การรักษาวินัยไว้ว่า การรักษาวินัยสำหรับข้าราชการครู หมายถึง การที่ข้าราชการครูจะต้องปฏิบัติตามวินัยที่กำหนดไว้สำหรับข้าราชการครู ซึ่งขณะนี้อยู่ใช้วินัยของข้าราชการพลเรือนบังคับอยู่ตามนัยแห่งมาตรา 61 มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู 2523 และหมายความว่าผู้บังคับบัญชาคั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงระดับกรมและกระทรวงเจ้าสังกัดจะต้อง

1. ส่งเสริมให้ข้าราชการครูอยู่ใต้อำนาจวินัยปฏิบัติตนวินัย
2. ดูแลระมัดระวังให้ข้าราชการครูอยู่ใต้อำนาจวินัยปฏิบัติตนวินัย
3. ดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูผู้กระทำผิดวินัย

กล่าวโดยสรุป "การรักษาวินัย" ได้แก่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2525 : 220)

- 1) การที่ข้าราชการปฏิบัติตามวินัย
- 2) การส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัย
- 3) การป้องกันมิให้ข้าราชการกระทำผิดวินัย
- 4) การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้กระทำผิด

ผู้มีหน้าที่รักษาวินัย พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 กำหนด
หน้าที่ในการรักษาวินัยข้าราชการ ไว้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2526 : 220)

- 1) ข้าราชการพลเรือนแต่ละคนมีหน้าที่ต้องรักษาวินัยของตนเอง ข้าราชการ
ผู้ใดไม่รักษาวินัยของตนเองถือว่าเป็นผู้กระทำผิดวินัย (มาตรา 65) ส่วนวินัยที่จะต้องรักษา
นั้น กำหนดไว้ในมาตรา 66 - 82 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนอยู่แล้ว
- 2) ผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่ต้องรักษาวินัยของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาโดยการส่งเสริม
และดูแลระมัดระวังให้ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามวินัย และดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่อยู่ใ
ด้บังคับบัญชาที่กระทำผิด ผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยหน้าที่นี้ถือว่าเป็นผู้กระทำผิดวินัย (มาตรา
82) นอกจากนี้ผู้บังคับบัญชาจะต้องกระทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีอีกด้วย

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2525 : 148) มีความเห็นต่อผู้มีหน้าที่รักษาวินัย
ข้าราชการพลเรือน ซึ่งสอดคล้องข้างต้น และยังเสนอความเห็นต่อผู้มีหน้าที่รักษาวินัยเพิ่มเติม
อีกคือ

- 3) องค์การกลางในการบริหารงานบุคคล ในปัจจุบันนี้องค์การกลางในการ
บริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน คือ ก.พ. ของข้าราชการครู คือ ก.ค. สำหรับ
ข้าราชการประเภทอื่น ได้แก่ ก.ทรง. ก.ม. ก.ค. ก.ท. ก.ก. ฯลฯ ซึ่งองค์การ
ดังกล่าวมีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมและ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ กำหนดระเบียบวิธีการ
หรือให้คำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ในการกำหนดนโยบายในการบริหารงาน
บุคคล และยังทำหน้าที่ติดตามผลในส่วนราชการต่าง ๆ ปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผนเดียวกัน
- 4) รัฐบาล ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลใด และไม่ว่ารัฐบาลจะมีอายุในการเข้ามา
บริหารประเทศในระยะเวลาอันสั้นก็ตาม จะต้องมีการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ

สำหรับในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการประจำ รัฐบาลจะกำหนดนโยบายในเรื่อง การรักษาวินัยให้กระทรวงกรมยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางต่อไป

5) สื่อมวลชน สื่อมวลชนแม้ว่าจะไม่ใช่องค์กรของรัฐบาล อันที่จะเกี่ยวข้องกับการรักษาวินัยของข้าราชการ อย่างเป็นทางการโดยตรงก็ตาม แต่การเสนอข่าวสารประจำวันที่เกิดจากการกระทำของข้าราชการนั้นทำให้เห็นได้ว่าสื่อมวลชนเป็นผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่ในการรักษาวินัยข้าราชการ ซึ่งมีทั้งในทางเสริมสร้าง และในทางควบคุม

นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ ในการสื่อข้อความระหว่างรัฐบาลกับประชาชน อันเป็นการช่วยลดปัญหาที่จะเกิดการขัดแย้งหรือจะเข้าใจในเบื้องต้นไปในทางที่ผิด ระหว่างประชาชนกับทางราชการได้เป็นอย่างดี

วิธีการรักษาวินัย การรักษาวินัยของข้าราชการได้มีมาแต่สมัยโบราณโดยมีวิธีการที่จะทำให้ข้าราชการมีวินัยดี และปฏิบัติราชการให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน โดยสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ให้ข้าราชการปฏิบัติ และยึดมั่นร่วมกัน เช่น การทำพิธีถอนน้ำระพิพจน์สัตยา การสาบานตนต่อหน้าธงชัยเฉลิมพล อันมีวัตถุประสงค์ในการสร้างให้ข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนปฏิบัติราชการ โดยตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์ สุจริต ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องสมควร มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยิงจะเป็นหนทางในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชาติสืบต่อไป

ในปัจจุบันการรักษาวินัยของข้าราชการพลเรือนมีหลักในการรักษาวินัย ตาม มาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 โดยผู้บังคับบัญชาส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัย ป้องกันมิให้ข้าราชการกระทำผิดวินัยและดำเนินการทางวินัยเมื่อมีผู้กระทำผิด และยังกำหนดด้วยว่า ถ้าผู้บังคับบัญชาละเลยไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติตามมาตรา 82 โดยไม่สุจริตใจ ถือว่าผู้บังคับบัญชามีผิดวินัยด้วย

วิธีการรักษาวินัยนี้มีผู้กล่าวถึงไว้ดังนี้

อุทร ชื่นกลิ่นชูป (2523 : 291 - 292) กล่าวไว้ว่า การรักษาวินัยของหน่วยงานมีวิธีการที่ปฏิบัติกันอยู่ 2 แบบคือ แบบหนึ่งเป็นแบบลบ (Negative Discipline) อีกแบบหนึ่งเป็นแบบบวก (Positive Discipline) มีวิธีการรักษา

วินัยแบบลมนั้น กระทำด้วยการชี้แจงกรอบของวินัยเป็นกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรืออะไรอื่นทำนองนี้ เพื่อให้คนในหน่วยงานทุกคนปฏิบัติอยู่ในกรอบนั้น พร้อมทั้งการกำหนดโทษของคนที่ออกนอกกรอบไว้แล้วบังคับให้ปฏิบัติตามโดยถือว่า เป็นหน้าที่ของคนในหน่วยงาน แต่ละคนที่จะต้องอยู่ในกรอบแห่งวินัย จะต้องรับผิดชอบตัวเอง ใครออกนอกกรอบก็จะต้องถูกลงโทษ ฝ่ายปกครองหรือผู้บังคับบัญชามีหน้าที่เพียง "บังคับ" และ "บัญชา" กับคอย "ลบ" คนที่ออกนอกกรอบแห่งวินัยดังกล่าว เช่น ถ้าเป็นสังคมใหญ่ คือ รัฐผู้ปกครองจะคอยจ้องแต่เพียงลบผู้ทำผิดด้วยการลงโทษ (ประหารชีวิต) ลบตัวให้หายไปจากสังคมชั่วคราว (จำคุก) ลบทรัพย์สิน (ปรับ) ถ้าเป็นสังคมข้าราชการ ผู้บังคับบัญชาจะคอยจ้องลงโทษผู้ทำผิดวินัยโดยลบชื่อ (ไล่ออก ปลดออก ให้ออก) ลดค่าตอบแทนแรงงาน (ลดหรือตัดเงินเดือน) ลบชื่อเสียง (ตำหนิ ภาคทัณฑ์) ลบความดี ความชอบ (งดเลื่อนเงินเดือน) เป็นต้น การรักษาวินัยแบบนี้มุ่งหนักไปในทางวินัยรายตัว (individual - discipline) และใช้วิธีบังคับให้แต่ละคนรักษาวินัย อาจเรียกรักษาการรักษาวินัยแบบนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นวินัยแบบใช้อำนาจบังคับ (authoritarian - discipline) บางทีก็เรียกว่าวินัยทางปราบปรามหรือแก้ไข (Punitive or corrective discipline) ส่วนการรักษาวินัยแบบบวก ใช้วิธีบวกความดีให้แก่คนในหน่วยงาน โดยถือเป็นที่ของหน่วยงานและผู้ปกครองหรือหัวหน้างาน ที่จะต้องเสริมสร้างวินัยที่ดีขึ้นในหน่วยงาน ด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่จะทำคนดี ป้องกันเหตุที่จะชักจูงให้คนเสียวินัย และแนะนำสั่งสอนฝึกอบรม ตลอดจนนำและทำตัวอย่างที่ดีกับส่งเสริมให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ รู้จักรับผิดชอบงานในหน้าที่ และช่วยประการอื่น ที่จะเป็นทางเสริมวินัย ผลของการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีชักจูงให้ทำดี ป้องกันเหตุที่จะทำให้วินัยเสียและสร้างนิสัยการทำหน้าที่ด้วยความรู้สึกดีชอบดังกล่าว และรักษาสภาพเช่นนี้ไว้ได้ตลอดไปเป็นเวลานานก็จะทำให้เป็นปกตินิสัยของคนในหน่วยงานทุกคน ซึ่งจะทำให้มีนิสัยดีขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องบังคับการรักษาวินัย การรักษาวินัยแบบนี้มุ่งไปในทางวินัยหมู่ (Group - discipline) และใช้วิธีส่งเสริมจูงใจให้คนมีนิสัยดีเอง โดยใจสมัคร (Self - discipline)

ปีช (Dale S. Beach 1980 : 522 - 523) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการทำงานของกลุ่มบุคคลต่างมุ่งความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ วินัยที่ใช้มี 2 แบบ

คือ วินัยแบบลบ (Negative discipline) และวินัยแบบบวกหรือแบบสร้างเสริม (Positive or Constructive discipline)

วินัยแบบลบ เป็นวินัยที่ใช้วิธีบังคับรุนแรง หรือใช้อำนาจให้มีความเกรงกลัว หากฝ่าฝืนกฎระเบียบ จะมีการลงโทษ

ส่วนวินัยบวก จะมุ่งพัฒนาบุคคลให้เกิดความพึงพอใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 222) ได้กล่าวถึงการรักษาวินัยไว้ว่า มีการปฏิบัติกันอยู่ 2 แบบ เช่น แบบปฏิฐาน (Positive discipline) และแบบมิเสธ (Negative discipline)

การรักษาวินัยแบบปฏิฐาน หรือแบบบวก หมายถึง การเสริมสร้างทำดีและบรรยากาศในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานดำเนินไปตามระเบียบวินัยที่กำหนดไว้ด้วยความสุขสบายใจ (สมพงษ์ เกษมสิน 2526 : 222) ทำให้คนทำงานด้วยความรับผิดชอบ ด้วยอุดมคติในทางที่ด้วยความร่วมมือร่วมใจสามัคคีประสานงาน และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน วิธีนี้จะทำให้คนมีวินัยด้วยความรัก ความรักจะเป็นพลังจูงใจให้คนมีวินัยขึ้นเองในตัวเองเป็น อัจฉินัย (Self - discipline) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2525 : 222) หน่วยงานและหัวหน้างานจะต้องเสริมสร้างวินัยที่ดีขึ้นในหน่วยงาน และทำตัวอย่างที่ดีให้ผู้อื่นบังคับบัญชาปฏิบัติตามได้ ไม่ต้องบังคับ การรักษาวินัยแบบนี้มุ่งหนักไปในทางวินัยหมู่ (Group - discipline) และมุ่งไปในทางเสริมสร้าง (ประวิณ ๗ นคร 2514 : 441)

ในการรักษาวินัยแบบมิเสธ หรือแบบลบ หมายถึง การรักษาวินัยที่มุ่งถึงการบังคับให้บุคคลที่อยู่ในกรอบขอบข่ายของวินัย ใ้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยเคร่งครัด มีการกำหนดบทลงโทษไว้ การรักษาวินัยในลักษณะนี้ทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องอยู่ในระเบียบวินัยด้วยความเกรงกลัว โดยที่อาจไม่เข้าใจในวินัยนั้น ๆ หรือแม้ไม่เต็มใจก็ยอมปฏิบัติตาม (สมพงษ์ เกษมสิน 2526 : 223) การรักษาวินัยแบบนี้ มุ่งควบคุมให้คนมีวินัย เป็นรายบุคคล (individual discipline) และเป็นวิธีการรักษาวินัยแบบ

ลม จึงมุ่งไปในทางปรามปราม กระทำโดยกำหนดข้อปฏิบัติไว้เป็นกฎหมาย ระเบียบหรือคำสั่ง และหนักหลังด้วยมาตรการลงโทษ บางตำราจึงเรียกการรักษาวินัยแบบนี้ว่า วินัยแบบลงโทษ (punitive discipline) (ประวิณ ณ นคร 2514 : 440) หรือเรียกว่าวินัย โดยใช้อำนาจบังคับ (authoritarian discipline) บางทีเรียกว่า วินัยทาง ปรามปรามหรือแก้ไข

สำหรับการรักษาวินัยในราชการนั้น คิงส์เบอร์รี่ (Joseph B Kingsbery 1955 : 53 อ้างถึงในประวิณ ณ นคร 2514 : 442) ให้ทรรศนะว่าจะต้องใช้วิธีการ รักษาวินัยทั้ง 2 แบบดังกล่าว จะต้องมีการมีระเบียบข้อบังคับ และคำสั่งระบุงการที่พึงประพฤดิและ ที่ต้องห้ามไว้ให้ชัดเจน เมื่อมีการฝ่าฝืนก็จะต้องลงโทษ แต่สำหรับข้าราชการพลเรือนนั้น มีความจำเป็นแตกต่างจากทหารอยู่มาก ข้าราชการพลเรือนไม่ใช่เด็ก ๆ แต่เป็นผู้ที่ได้รับ คัดเลือกบนรากฐานการศึกษาและความเฉลียวฉลาด หวังให้เขาใช้เหตุผลและวินิจัย หรือ บางทีก็ต้องการให้เขาใช้ความคิดริเริ่ม ความค้ำว และสคิปัญญา การรักษาวินัยแบบบังคับ (Authoritarian discipline) จะไม่ส่งเสริมความคิดริเริ่มตามสมควร มักจะทำให้ เกิดความกลัวหรือเป็นปฏิภักษ์ ซึ่งจะไม่ช่วยให้มีจิตใจที่จะให้ความร่วมมือกับหัวหน้างาน ส่วนการรักษาวินัยแบบทำให้เกิดอศติวินัยนั้น เป็นรากฐานสำหรับสังคมประชาธิปไตย และเป็น ทางให้ราชการสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

โดยนัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น อาจสรุปเพื่อความเข้าใจได้ว่า การรักษาวินัย ที่ผู้บังคับบัญชาคควรสนใจดำเนินการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีวินัย นั้นโดยวิธี

1. ใช้วิธีการทางบวก คือ ส่งเสริมและป้องกันเพื่อให้ข้าราชการมีระเบียบ วินัยที่ดี ไม่กระทำผิดทางวินัย ด้วยวิธีการต่าง ๆ
2. ใช้วิธีการทางลบ คือ ดำเนินการทางวินัยหรือปรามปรามและการบังคับ ในเมื่อข้าราชการกระทำผิดวินัย ซึ่งการปรามปรามและการบังคับต้องดำเนินการควบคู่ไป มีไม่ปล่อยให้กระทำผิดวินัยและปรามปรามแต่อย่างเดียว

จะเห็นว่าผู้บริหาร โรงเรียนก็มีหน้าที่อันสำคัญในการรักษาวินัยข้าราชการครู ทั้งในทางบวกและทางลบ โดยการส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีวินัย คุณและมักระวังป้องกัน

มิให้ข้าราชการครุกระทำผิดวินัยและปรามปรามหรือดำเนินการทางวินัย เมื่อข้าราชการครุกระทำผิดวินัย ตามนัยดังกล่าวมีความหมายแนวทางในการส่งเสริมดังนี้ (ประวิณ ฃ นคร 2528 : 69 - 70)

การส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัย ได้แก่ การกระทำในทางที่จะจูงใจให้ข้าราชการมีวินัยเป็นวิธีการรักษาวินัยแบบเสริมสร้าง (constructive discipline) หรือในทางนิมาน (positive discipline) เพื่อให้เกิดอัครวินัย (self - discipline)

แนวทางในการจูงใจให้ข้าราชการมีวินัย อาจทำได้โดยการสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมวินัย ซึ่งได้แก่ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความสำนึกในหน้าที่ เป็นปัจจัยที่จะทำให้ข้าราชการต้องทำงานตามหน้าที่ และต้องรักษาวินัยตามหน้าที่
2. ความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ข้าราชการตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและความก้าวหน้าแก่ราชการด้วยความออกสุภาพ เอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ อุทิศเวลาให้แก่ราชการ และรักษาความลับในราชการ
3. ความรักเกียรติศักดิ์ เป็นปัจจัยที่จะทำให้ข้าราชการรักษาชื่อเสียง ไม่ประพฤติชั่ว ไม่ทุจริตคดโกง หรือหาประโยชน์โดยมิชอบ
4. ความรักสภาพแวดล้อม เช่น รักงาน รักหน่วยงาน รักผู้บังคับบัญชา รักผู้ร่วมงาน เหล่านี้เป็นต้น เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ข้าราชการตั้งใจทำงาน มีความสามัคคีประสานงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่ราชการ
5. ขวัญและกำลังใจ เป็นปัจจัยที่โน้มนำให้ข้าราชการตั้งใจทำดี ถ้าขวัญไม่ดี หรือไม่มีกำลังใจก็จะไม่ยอมทำดี ขวัญและกำลังใจจึงเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัย
6. ความร่วมมือร่วมใจ เป็นปัจจัยที่จะทำให้ข้าราชการมีความสามัคคีกลมเกลียว ทำงานประสานกัน และทำคามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาด้วยความตั้งใจดี
7. อุทิศตน ได้แก่ ความคิดที่บุคคลถือเอาเป็นแนวทางดำเนินชีวิตในอันที่จะให้ได้บรรลุถึงสภาพอันดีเลิศ เป็นความคิดที่จะยึดถือเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิตหรือทำกิจกรรมว่าจะทำเพื่อสิ่งนั้น เช่น เพื่อชาติ เพื่อประชาชน เพื่อองค์กร

เพื่อชื่อเสียง เพื่อความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น อุดมคติในการทำงานเพื่อสิ่งที่ดีเป็นปัจจัยที่จะดึงดูดให้ข้าราชการตั้งใจทำงานอย่างมีวินัย อย่างซื่อสัตย์สุจริต ไม่โกง ไม่เก และทุ่มเททำงานให้สำเร็จบรรลุผลตามอุดมคตินั้น

8. ความภูมิใจ เป็นพลังจูงใจให้ข้าราชการตั้งใจทำงานให้ได้ผลดี โดยไม่หวังอะไรมากกว่าความภาคภูมิใจ ซึ่งจะทำให้มีวินัยในการทำงาน

9. ความกลัว เช่น กลัวบาป กลัวถูกลงโทษ กลัวเสียชื่อเสียง กลัวคำต้อย น้อยหน้าล้าหลังผู้อื่น กลัวอันตรายจะมาถึงประเทศชาติ ตัวเอง หรือผู้ที่ตัวเองรัก เหล่านี้เป็นต้น ความกลัวเป็นปัจจัยที่ทำให้ไม่กล้าทำผิด และส่งเสริมให้ตั้งใจทำงานด้วยความออกส่าหะ มุ่งมั่นเพื่อให้พ้นจากสิ่งที่กลัวนั้น

10. ความละเอียด เป็นปัจจัยที่จะทำให้ข้าราชการไม่ย่อท้อในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่สมควร หรือต้องทำให้ดีเพื่อไม่ให้เป็นที่อับอายขายหน้าผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้มีวินัย

11. ความบริสุทธิ์ใจ เป็นปัจจัยที่จะทำให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม ไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา

12. ความเคยชิน ความเคยชินคือการทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควร เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะจูงใจให้ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องที่ควรเสมอ การทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควรย่อมจะไม่ผิดวินัย

ฉะนั้น การส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัย จึงมีแนวทางที่จะทำได้โดยการสร้างปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัย ดังกล่าวข้างต้น

วิธีสร้างปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัยดังกล่าวมีหลายวิธี วิธีที่สำคัญซึ่งใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี 3 วิธี คือ

- (1) วิธีใช้ภาวะผู้นำ (Leadership)
- (2) วิธีฝึกอบรม (Training)
- (3) วิธีสร้างเงื่อนไข (Condition)

ความหมายและแนวทางในการป้องกัน ประวิณ ๗ นคร (2528 : 90) กล่าวว่า

การป้องกันมิให้ข้าราชการกระทำผิดวินัย ได้แก่ การกระทำในทางที่จะขจัดเหตุที่ทำให้ข้าราชการกระทำผิดวินัย และปกป้องคุ้มครองข้าราชการให้พ้นจากเหตุที่ทำให้กระทำผิดวินัย

เหตุที่ทำให้ข้าราชการกระทำผิดวินัยนั้น มีหลายประการ ในจำนวนนี้มีเหตุที่
ผู้บังคับบัญชาอาจป้องกัน คือ

- (1) ความไม่รู้ระเบียบแบบแผน จึงกระทำผิดวินัยไปโดยไม่รู้ว่าเป็นผิด
- (2) อิทธิพลบีบบังคับ จึงทำให้จำต้องกระทำผิดวินัย
- (3) ความจำเป็นชักนำ ทำให้กระทำผิดวินัย
- (4) ความกดดันทางอารมณ์ ไม่มีทางระบาย จึงระเบิดออกมาเป็นการ

กระทำผิดวินัย

เหตุต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้บังคับบัญชาอาจป้องกันได้ และควรหาทาง
ป้องกันโดย

- (1) ให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนแก่ข้าราชการให้ครบถ้วน แจ่มแจ้ง
และทั่วถึง
- (2) ปกป้องคุ้มครองข้าราชการให้พ้นจากอิทธิพลที่บีบบังคับให้กระทำผิดวินัย
- (3) ดูแลและมีกระวังและช่วยเหลือข้าราชการให้พ้นจากสิ่งชักนำให้ทำผิดวินัย
- (4) สร้างทางระบายอารมณ์ให้ข้าราชการได้มีทางระบายความรู้สึก ความ
ต้องการหรือความคับข้องใจ โดยไม่กระทำผิดวินัย

และการดำเนินการทางวินัยนั้น มีความหมายและจุดมุ่งหมายในการดำเนินการ
ดังนี้ ประวิณ ณ นคร (2528 : 102)

การดำเนินการทางวินัย หมายถึง กระบวนการทั้งหลายที่กระทำเป็นพิธีการ
ตามกฎหมายเมื่อข้าราชการพลเรือนมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย รวมทั้งการดำเนินการ
ต่าง ๆ ระหว่างการสอบสวนพิจารณา ซึ่งได้แก่

- (1) การสืบสวน
- (2) การตั้งเรื่องกล่าวหา
- (3) การสอบสวน
- (4) การให้พักราชการ และการให้ออกไว้ก่อน
- (5) การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษ
- (6) การลงโทษ

จุดมุ่งหมายของการดำเนินการทางวินัยอยู่ในมาตรา 82 มาตรา 84 และ
 มาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 และ กฎ ก.พ.
 ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2518) ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา ซึ่งพอจะประมวลสรุปได้ดังนี้

(1) เพื่อให้ได้ความจริงว่า ข้าราชการที่ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดในกรณีใด
 หรือไม่

(2) เพื่อให้เป็นไปโดยยุติธรรมตามกระบวนการทางนิติธรรม

(3) เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษและไม่ให้ลงโทษผู้ไม่มีความผิด

(4) เพื่อให้การลงโทษเป็นไปโดยเหมาะสมกับความผิด

(5) เพื่อให้การลงโทษเป็นไปโดยสุจริต

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัฒน์ ธานี (2521 : 71 - 76) ได้ศึกษาความผิดทางวินัยของ
 ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2515 - 2519
 จากผู้กระทำผิดทั้งหมด 213 คน ผลการวิจัยพบว่า ความผิดทางวินัยที่ข้าราชการครูกระทำผิด
 มากที่สุด คือ ไม่อุทิศเวลาให้แก่ราชการ ละทิ้งหน้าที่ราชการ รองลงมา คือ กระทำการ
 อันได้ชื่อว่า ประพฤตชั่ว สำหรับการได้รับโทษทางวินัยของข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่า
 ข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัยได้รับโทษลดขั้นเงินเดือน ตักเงินเดือน และภาคทัณฑ์เป็น
 ส่วนมาก คิดเป็นร้อยละ 72.30

ลักษณะของข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัย และถูกลงโทษทางวินัยปรากฏผล
 ดังนี้

เพศ ข้าราชการครูชาย กระทำผิดวินัยมากกว่าเพศหญิง และ
 ข้าราชการครูเพศชายที่ถูกลงโทษร้ายแรงก็มีจำนวนมากกว่าข้าราชการครูหญิง

วุฒิ ข้าราชการครูที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป กระทำผิดวินัยน้อยกว่าข้าราชการ
 ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และข้าราชการครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีถูกลงโทษทางวินัย
 ร้ายแรงก็มีจำนวนมากกว่าผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป

ตำแหน่ง ข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัยและถูกลงโทษร้ายแรง เป็นครูมากกว่า
ครูใหญ่

เงินเดือน ข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัยและถูกลงโทษร้ายแรง ยังมีเงินเดือน
น้อย จำนวนผู้กระทำผิดและถูกลงโทษร้ายแรงก็ยังมีมากขึ้น และเมื่อเงินเดือนสูงขึ้นจำนวน
ผู้กระทำผิดวินัยและถูกลงโทษร้ายแรงก็ยิ่งลดต่ำลง

อายุ ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยและถูกลงโทษร้ายแรงนั้น ยังมีอายุน้อย
จำนวนก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น และเมื่ออายุมากขึ้นจำนวนผู้กระทำผิดวินัยและถูกลงโทษร้ายแรง
ก็ยิ่งน้อยลง

อายุราชการ ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยและถูกลงโทษร้ายแรง
ยังมีอายุราชการน้อย จำนวนก็ยิ่งสูงขึ้น ตรงข้ามยังมีอายุราชการสูงขึ้นจำนวนก็ยิ่งลดลง

สินสมุทร ประทุมตา (2521 : 106 - 111) ได้ศึกษาความผิดทางวินัย
ของข้าราชการครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2519
จำนวนผู้กระทำผิดทั้งสิ้น 778 ราย ผลการศึกษาพบว่า

เพศ ข้าราชการครูเพศชาย กระทำผิดคิดในกรณีต่าง ๆ โดยส่วนรวม
แตกต่างจากข้าราชการครูเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01 เมื่อ
เปรียบเทียบโดยส่วนรวมของโทษที่ได้รับไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อ
พิจารณาโทษแต่ละสถาน ปรากฏว่า ข้าราชการครูเพศชายได้รับโทษมากกว่าข้าราชการครู
เพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุ ข้าราชการครูส่วนจังหวัดที่มีอายุแตกต่างกัน กระทำผิดและโทษที่ได้รับ
โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามอายุของผู้กระทำผิดแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่าข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 18 - 30 ปี ได้รับโทษ
ไล่ออก ลดเงินเดือน ตักเงินเดือน และภาคทัณฑ์มากกว่าครูที่มีอายุกลุ่มอื่นอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ

วุฒิ ข้าราชการครูส่วนจังหวัดที่มีวุฒิแตกต่างกัน โดยส่วนรวมกระทำผิดวินัย ไม่แตกต่างกัน ระเบียบโทษที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบความวุฒิที่แตกต่างกัน ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตำแหน่ง ครูใหญ่และครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระทำผิด โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนระเบียบโทษที่ได้รับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ครูได้รับโทษทุกสถานมากกว่าครูใหญ่

เงินเดือน ข้าราชการครูส่วนจังหวัดที่มีเงินเดือนแตกต่างกันโดยส่วนรวม กระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน ส่วนระเบียบโทษที่ได้รับโดยส่วนรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถ้าพิจารณาแต่ละสถาน ปรากฏว่า ครูที่มีเงินเดือนระหว่าง 750 - 1,459 บาท ได้รับโทษไล่ออก ปลดออก ลดขั้นเงินเดือน และตัดเงินเดือนมากกว่า ครูกลุ่มเงินเดือนช่วงอื่น ๆ ส่วนครูที่มีเงินเดือนระหว่าง 1,460 - 2,099 บาท ได้รับโทษภาคทัณฑ์มากกว่าครูที่มีเงินเดือนกลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุราชการ ข้าราชการครูส่วนจังหวัดที่มีอายุราชการแตกต่างกันกระทำผิดวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยข้าราชการครูที่มีอายุราชการระหว่าง 1 - 4 ปี กระทำผิดวินัยกรณีกระทำกรอันได้ชื่อว่าประพฤติกว้างกว่าครูกลุ่มที่มีอายุราชการช่วงอื่น ๆ ระเบียบโทษที่ได้รับโดยส่วนรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุราชการน้อย (1 - 9 ปี) ได้รับโทษร้ายแรงกว่าครูที่มีอายุราชการมาก

ปาริชาติ เกษมเสนาะ (2524 : 108) ได้ศึกษาวิจัยแนวปฏิบัติในการรักษาวินัยของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวปฏิบัติในการรักษาวินัยของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรประกอบด้วย การปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาและหน้าที่ความรับผิดชอบของ อ.ก.ค. กรมสามัญศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับการสรรหา การบำรุงรักษา การพัฒนาและการให้พ้นจากงานโดยขอความร่วมมือจากสถาบันผลิตครู ในการเลือกสรรให้ได้บุคคลที่มีความต้องการเป็นครู และผลิตนักศึกษาคูที่มีอุดมการณ์มีความสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรมของความเป็นครู

เมื่อโรงเรียนได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นข้าราชการครูแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาวินัย และยึดระเบียบเป็นหลักในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด โดยใช้วิธีการรักษาวินัยในทางเสริมสร้างมากกว่าวิธีการบังคับ คือการจัดให้มีการบำรุงรักษาและพัฒนาให้ข้าราชการครู มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานมากกว่าการบังคับบัญชา และการลงโทษซึ่ง อ.ก.ค.กรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการให้ความสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติในการรักษาให้ดียิ่งขึ้น

ประเวศ กางทอง (2527 : 63 - 72) ได้ศึกษาวิจัยถึงสาเหตุการทำความผิดทางวินัยของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2523 จำนวนผู้กระทำผิดทั้งสิ้น 103 คน พบว่ากรณีมีข้าราชการครูทำความผิดมากที่สุด ได้แก่ กรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ รองลงมาได้แก่ กระทำกร้ออันได้ชื่อว่าประพฤติชั่ว

ระดับโทษ พบว่า ข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาที่กระทำผิดทางวินัย ได้รับโทษตัดเงินเดือนมากที่สุด คือ มีถึงร้อยละ 55.339 รองลงมาได้แก่ โทษภาคทัณฑ์ ร้อยละ 16.504 และน้อยที่สุด ได้แก่ โทษปลดออก ร้อยละ 0.970

อศุลย์ วราเอกศิริ (2527 : 203) ได้ศึกษาวิจัย การทำความผิดทางวินัยของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2525 - 2526 จากผลการวิจัยส่วนหนึ่ง สรุปได้ว่า ตำแหน่งผู้สอน กระทำผิดมีจำนวนมากกว่าตำแหน่งผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษา และตำแหน่งผู้มีหน้าที่ให้การศึกษา ไม่สังกัดสถานศึกษาเนื่องมาจากข้าราชการครูมีตำแหน่งผู้สอนมีจำนวนมากกว่า เมื่อมีการกระทำผิดวินัยจึงมีจำนวนผู้กระทำผิดมากตามไปด้วย นอกจากนี้ข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัยตำแหน่งผู้สอนจะมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชามากกว่า เมื่อเปรียบเทียบความรู้ในกฎระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ประสพการณ์ในการทำงาน อายุราชการจะน้อยกว่าผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ผู้บังคับบัญชา ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงต้องพยายามระมัดระวังการปฏิบัติงานมิให้เกิดการผิดพลาดขึ้นได้ เพื่อเกียรติยศศักดิ์ศรี และตำแหน่งของคนให้เจริญก้าวหน้าสำหรับผู้มีหน้าที่ให้การศึกษา ไม่สังกัดสถานศึกษา มีผู้กระทำผิดน้อยมาก ซึ่งได้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

เฉลี่ย อยู่สี่มาร์กซ์ (2529 : 144 - 148) ได้ศึกษาวิจัยความผิดปกติทางวินัยตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2518 ของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2524 - 2528 พบว่า ความผิดปกติฐานประพฤติชั่ว ซึ่งข้าราชการครูกระทำผิดทางวินัยกรณีกระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการอื่นใด ซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.01 รองลงมาเป็นกรณีชู้สาว

เพศ ข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัยกรณีประพฤติชั่ว เป็นเพศชายร้อยละ 81.85 เป็นเพศหญิงร้อยละ 18.15

วุฒิการศึกษา ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยกรณีประพฤติชั่ว เป็นผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 77.61 ผู้มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 22.39

ตำแหน่งหน้าที่ราชการ ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยกรณีประพฤติชั่ว เป็นผู้ดำรงตำแหน่งครูผู้สอน ร้อยละ 81.85 ผู้บริหารร้อยละ 18.15

ระดับ ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยกรณีประพฤติชั่ว มีระดับ 3 - 4 กระทำผิดคิดเป็นร้อยละ 57.53 รองลงมาได้แก่ข้าราชการครูระดับ 1 - 2

อายุ ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัย กรณีประพฤติชั่วมีอายุระหว่าง 18 - 30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.69 รองลงมาคืออายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.81

ประสบการณ์การทำงาน ข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยกรณีประพฤติชั่ว มีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีลงมา กระทำผิดวินัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.20 รองลงมาได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.96

สรุปได้ว่า การรักษาวินัยนั้นมีวิธีการทั้งทางบวกและทางลบ และการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาในการรักษาวินัย 3 ประการ คือ การส่งเสริมให้ข้าราชการมีวินัยดี การป้องกันมิให้ข้าราชการครูกระทำผิดวินัยและการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครู

ผู้กระทำผิดวินัย ผู้มีหน้าที่สำคัญในการรักษาวินัยข้าราชการครูในโรงเรียนก็คือผู้มีหน้าที่
บังคับบัญชาครูในโรงเรียน หรือผู้บริหารโรงเรียน สิ่งที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารโรงเรียน
ควรปฏิบัติให้มากก็คือการส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีวินัยดี และการป้องกันมิให้ข้าราชการครู
กระทำผิดวินัย ส่วนการดำเนินการทางวินัยนั้นควรปฏิบัติเมื่อความจำเป็นเท่านั้น